

Waterschap
Rivierenland

Crisisbestrijdingsplan van Waterschap Rivierenland

Niet-watergerelateerd

Opgesteld:
Vastgesteld door:
Vastgesteld op:
Status:

dhr. drs. E.F.M. Janssen
directieraad Waterschap Rivierenland
eerste keer 24 januari 2017, laatste keer 8 juni 2020
definitief

Inhoudsopgave

0. Algemeen.....	5
0.1 Risico	5
0.2 Opschalingscriteria.....	5
0.3 Crisisorganisatie	6
0.4 Maatregelen.....	6
0.5 Netwerkpartners	7
0.6 Documenten.....	7
1. Media-crisis	8
1.1 Risico	8
1.2 Opschalingscriteria.....	8
1.3 Crisisorganisatie	9
1.4 Maatregelen.....	9
1.5 Netwerkpartners	10
1.6 Documenten.....	10
2. Terrorisme	11
2.1 Risico	11
2.2 Opschalingscriteria.....	11
2.3 Crisisorganisatie	12
2.4 Maatregelen.....	13
2.5 Netwerkpartners	13
2.6 Documenten.....	13
3. Cybercrime	14
3.1 Risico	14
3.2 Opschalingscriteria.....	14
3.3 Crisisorganisatie	15
3.4 Maatregelen.....	16
3.5 Netwerkpartners	16
3.6 Documenten.....	16
4. Datalekken.....	18
4.1 Risico	18
4.2 Opschalingscriteria.....	18
4.3 Crisisorganisatie	20
4.4 Maatregelen.....	20
4.5 Netwerkpartners	21
4.6 Documenten.....	21
5. Dierziekten.....	22
5.1 Risico	22
5.2 Opschalingscriteria.....	22
5.3 Crisisorganisatie	23
5.4 Maatregelen.....	23
5.5 Netwerkpartners	24
5.6 Documenten.....	24
6. Aantasting semi-statisch archief	25
6.1 Risico	25

6.2 Opschalingscriteria.....	25
6.3 Crisisorganisatie	25
6.4 Maatregelen.....	26
6.5 Netwerkpartners	27
6.6 Documenten.....	27
7. Grootchalige personeelsuitval	28
7.1 Risico	28
7.2 Opschalingscriteria.....	28
7.3 Crisisorganisatie	29
7.4 Maatregelen.....	29
7.5 Netwerkpartners	30
7.6 Documenten.....	30
8. Uitval van elektriciteit en/of ICT.....	31
8.1 Risico's.....	31
8.2 Opschalingscriteria.....	31
8.3 Crisisorganisatie	33
8.4 Maatregelen.....	33
8.5 Netwerkpartners	34
8.6 Documenten.....	34

Inleiding

Waterschap Rivierenland is een overheidsorganisatie met taken op het gebied van het waterbeheer. Het waterschap heeft een crisisorganisatie, een crisisplan en crisisbestrijdingsplannen voor de watergerelateerde risico's, zoals hoogwater, wateroverlast en vervuiling van oppervlaktewater.

Als overheidsorganisatie heeft het waterschap ook andere risico's die het functioneren van het waterschap bedreigen. Voor het bestrijden van die zogeheten niet-watergerelateerde crises maakt het waterschap gebruik van de werkwijze en opbouw van de crisisorganisatie. Dit plan beschrijft de algemene aanpak van niet-watergerelateerde crises en de bijzondere aanpak voor acht van die crises.

Voor risico's met wegen en vaarwegen heeft het waterschap geen afzonderlijk crisisbestrijdingsplan. De taken van het waterschap beperken zich bij dergelijke risico's tot verkeersmaatregelen en die kunnen de medewerkers binnen de dagelijkse routine afhandelen.

Per crisis is het volgende vastgelegd:

- Een beschrijving en afbakening van de crisis;
- Het risico voor het waterschap;
- De criteria om te bepalen of en tot hoever de crisisorganisatie opschaalt;
- De afwijkingen in de opbouw van de crisisorganisatie ten opzichte van hetgeen het crisisplan is vastgelegd;
- Maatregelen die het waterschap neemt om de betreffende crisis te bestrijden;
- Partners die betrokken zijn bij de bestrijding van de crisis;
- Gerelateerde documenten die van toepassing zijn op de betreffende crisis.

0. Algemeen

Een niet-watergerelateerde crisis is een omstandigheid die het normale functioneren van het waterschap als overheidsorganisatie ernstig verstoort en tot maatregelen dwingt die niet binnen de dagelijkse routine vallen.

0.1 Risico

Bij niet-watergerelateerde crises, gaat het voor het waterschap om de volgende bedreigingen:

- Met betrekking tot de mens. De veiligheid, de gezondheid en het welzijn van medewerkers en bestuurders.
- Met betrekking tot het milieu. Vervuiling met biologische agentia of chemische stoffen van de compartimenten bodem en lucht, vervuiling van het compartiment water valt onder de watergerelateerde crises.
- Met betrekking tot het imago. Negatieve beeldvorming over, beschadigd vertrouwen in, aangetaste geloofwaardigheid van en verstoorde relaties met het waterschap.
- Met betrekking tot financiën. Onvoorziene uitgaven waarbij de financiële positie van het waterschap ernstig wordt bedreigd.
- Met betrekking tot de bedrijfsvoering. Ernstige verstoringen van de reguliere werkzaamheden waarbij het uitvoeren van taken en het nakomen van verplichtingen van het waterschap ernstig in gevaar komt.

0.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van een mogelijke niet-watergerelateerde crisis gebeurt op de volgende wijze:

- Extern door andere overheden die het waterschap attenderen;
- Extern door burgers, bedrijven of organisaties die het waterschap attenderen;
- Interne door medewerkers of bestuurders van het waterschap.

Het alarmeren voor een niet-watergerelateerde crisis gebeurt als volgt:

- Een medewerker die is geattendeerd of een mogelijke crisis signaleert, informeert de teamleider. De teamleider informeert het afdelingshoofd. Het afdelingshoofd informeert de secretaris-directeur.
- Een bestuurder die is geattendeerd of een mogelijke crisis signaleert, informeert de secretaris-directeur of zijn plaatsvervanger. De secretaris-directeur informeert betrokken afdelingshoofden. Die afdelingshoofden informeren betrokken teamleiders en medewerkers.

Een teamleider kan in overleg met het afdelingshoofd besluiten om van een ernstig incident een potentiële crisis te maken en daarvoor een activiteit in het crisismanagementsysteem aan te laten maken om daarin relevante informatie over het incident vast te leggen. Er vindt dan geen opschaling plaats, tenzij het incident verder escaleert.

Opschalen voor een niet-watergerelateerde crisis doet de secretaris-directeur in overleg met het betrokken afdelingshoofd. Zodra is besloten om op te schalen verandert de rol van het afdelingshoofd in hoofd ACW en die van de secretaris-directeur in operationeel leider.

Criteria voor opschalen zijn:

- Coördinatiefase 1, indien sprake is van een situatie waarvan de impact zich beperkt tot het waterschap, de maatregelen hoofdzakelijk bestaan uit het monitoren van en informeren over de situatie en/of de afhandeling binnen de bevoegdheden van een afdelingshoofd liggen;
- Coördinatiefase 2, indien sprake is van een situatie waarvan de impact zich uitstrekt tot buiten het waterschap, de maatregelen ingrijpen op het reguliere functioneren van het waterschap en/of de afhandeling binnen de bevoegdheden van een directeur liggen;
- Coördinatiefase 3, indien sprake is van een situatie waarbij bestuurlijke coördinatie met andere overheden aan de orde is, de maatregelen afwijken van het reguliere beleid van het waterschap en/of inzet van bestuurlijke bevoegdheden noodzakelijk is voor de afhandeling.

0.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. Het kernteam van het ACW is als volgt:

- Hoofd ACW;
- Informatiecoördinator (ICO);
- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing.

Dit kernteam vult het hoofd aan met:

- Leidinggevend van de direct betrokken afdelingen, bij voorkeur degenen die een rol in de crisisorganisatie hebben omdat die de werkwijze en procedures kennen;
- Medewerkers met kennis op het gebied van de betreffende crisis, bij voorkeur degenen die een rol in de crisisorganisatie hebben omdat die de werkwijze en procedures kennen;

Het hoofd van het team kan andere medewerkers aan het team toevoegen. Als juridische aspecten een rol spelen, is het gewenst om een jurist toe te voegen.

Het kan gebeuren, dat een niet-watergerelateerde crisis leidt tot een watergerelateerde crisis, bijvoorbeeld een terroristische aanslag op een gemaal. In het crisisplan is vastgelegd, dat als er twee ACW-teams actief zijn, de onderlinge afstemming in het Waterschap Operationeel Team (WOT) plaatsvindt en de operationeel leider kan besluiten om beide ACW-teams samen te voegen en één hoofd ACW aan te wijzen.

0.4 Maatregelen

De maatregelen zijn afhankelijk van de crisis en vooraf niet vast te leggen. Maar er zijn wel algemene stappen te benoemen met betrekking tot de aanpak van de crisis. De volgende stappen zijn te onderscheiden:

1. **Beeldvorming.** Breng feiten, genomen maatregelen en betrokken partners in beeld.
2. **Oordeelsvorming.** Bepaal welke scenario's (mogelijke ontwikkelingen van de crisis) zich kunnen voordoen, welke knelpunten er zijn voor het waterschap, welke mogelijke oplossingen er zijn en wat voorkeursoplossing is.
3. **Besluitvorming.** Besluit tot het nemen van bestrijdingsmaatregelen die voortvloeien uit de voorkeursoplossing. De maatregelen hebben achtereenvolgens betrekking op het beheersbaar maken van de crisis (stabiliseren), het bestrijden van oorzaken en gevolgen en tot slot het herstellen van de normale situatie.

4. Informer. De betrokken netwerkpartners informeren over de stappen 1, 2 en 3 voor het afstemmen van de maatregelen en het samenwerken bij het nemen van de maatregelen.
5. Communiceren over de crisis extern naar burgers en media, intern naar medewerkers en bestuurders.

0.5 Netwerkpartners

De betrokken netwerkpartners zijn geheel afhankelijk van de betreffende crisis. Maar over het algemeen zijn de volgende overheden en daaraan gelieerde organisaties als netwerkpartner in beeld:

- Betrokken ministeries;
- De Unie van Waterschappen;
- Andere waterschappen;
- Veiligheidsregio's;
- Gemeenten;

Daarnaast kunnen diverse particuliere organisaties betrokken zijn.

0.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises.

In de standaardprocedure *Melding en alarmering* is vastgelegd hoe dat proces verloopt, inclusief een processchema.

In de standaardprocedure *Op- en afschaling* staat hoe dat is geregeld, met een uitgebreid processchema.

De standaardprocedure voor *Informatiemanagement* bevat een gedetailleerde beschrijving en uitgewerkt schema van de wijze waarop relevante informatie tot stand komt, wordt vastgelegd en wordt gedeeld.

In de standaardprocedure *Leiding en coördinatie* is vastgelegd hoe besluiten tot stand komen. Dit is ook in een schema weergegeven.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervaarders en de contactgegevens.

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing*. Er zijn voor diverse crisissituaties bestuurlijke netwerkkaarten opgesteld met daarin bevoegdheden, maatregelen en aandachtspunten van en voor betrokken overheden. Deze kaarten zijn in beheer bij het Instituut Fysieke Veiligheid en ontsloten via de website van dat instituut: www.ifv.nl.

1. Media-crisis

Een media-crisis is een situatie waarbij media onevenredig veel informatiebehoefte hebben of krijgen voor Waterschap Rivierenland of voor onderwerpen waarbij het waterschap betrokken is, die om een respons van het waterschap vragen en waarbij die respons niet binnen de dagelijkse routine van het management en de communicatieadviseurs tot stand kan komen.

1.1 Risico

Bij een media-crisis loopt het waterschap de volgende risico's:

- Imagoschade voor het waterschap, door negatieve beeldvorming over het waterschap;
- Verlies van vertrouwen in het waterschap bij bewoners en organisaties;
- Aantasting van de geloofwaardigheid van het waterschap;
- Verstoring van de relaties van het waterschap met bewoners en organisaties.

1.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van een media-incident gebeurt door de communicatieadviseurs van het waterschap, met name de perswoordvoerder maar ook tijdens het opstellen van het wekelijkse risicobeeld.

Het alarmeren voor een gesignaleerde media-incident doet de communicatieadviseur door de teamleider COM te informeren. Deze teamleider informeert vervolgens het afdelingshoofd OMC en die informeert de secretaris-directeur.

De teamleider kan in overleg met het afdelingshoofd besluiten om van een ernstig media-incident een potentiële crisis te maken en daarvoor een activiteit in het crisismanagementsysteem aan te laten maken om daarin relevante informatie over het incident vast te leggen. Er vindt dan geen opschaling plaats, tenzij het incident verder escaleert.

Het besluit tot opschalen voor een media-crisis neemt de secretaris-directeur in overleg met het afdelingshoofd OMC.

Voor het bestrijden van een media-crisis is het zeer wenselijk om niet reactief, maar proactief op te treden en te communiceren over de situatie. Daarom is het belangrijk om zo mogelijk al op te schalen voordat de crisissituatie een feit is. Dit heet preventief opschalen. Criteria voor preventief opschalen zijn:

- Verwachte media-aandacht voor de situatie;
- Beginnende media-aandacht voor de situatie;
- Media-aandacht voor een vergelijkbare situatie bij een andere organisatie;
- Het opvragen van informatie over de situatie bij het waterschap door de media.

Bij het bestrijden van een media-crisis staat de maatschappelijke informatiebehoefte centraal. Die maatschappelijke informatiebehoefte kent drie niveaus, namelijk informeren, instrueren en duiden. Het geven van informatie ligt binnen de bevoegdheid van een afdelingshoofd. Het geven van instructies is een bevoegdheid van een directeur. Het betekenis geven aan een situatie is een bevoegdheid van de bestuurder. De criteria voor opschalen zijn daarop gebaseerd en als volgt:

- Coördinatiefase 1, als alleen informeren volstaat op basis van een omgevingsanalyse;
- Coördinatiefase 2, als het bieden van een handelingsperspectief nodig is, het geven van instructies op basis van een strategisch communicatieadvies;
- Coördinatiefase 3, als betekenis geven aan de situatie door het waterschap noodzakelijk is, het duiden van de situatie op basis van een strategisch communicatieadvies.

1.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisesplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisesplan. De basis voor het ACW bestaat uit de leden van het Actiecentrum Crisis Communicatie (ACC), maar dan onder leiding van een hoofd ACW omdat die als afdelingshoofd beslissingsbevoegd is. Deze kernbezetting wordt aangevuld met andere deskundigen uit de crisisorganisatie.

De samenstelling van het Actie Centrum Water is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Omgevingsanalist;
- Strategisch communicatieadviseur;
- Perswoordvoerder;
- Publieksvoorlichter;
- Informatiecoördinator (ICO);
- Adviseur crisisbeheersing.

Het hoofd kan zo nodig andere medewerkers aan het team toevoegen.

1.4 Maatregelen

De communicatieve maatregelen bij een media-crisis zijn hetzelfde als de communicatieve maatregelen bij andere crises. Deze maatregelen staan beschreven in het crisiscommunicatieplan. Samengevat neemt het waterschap de volgende maatregelen:

- Het verzorgen van een continue feitenstroom op de website van het waterschap om te informeren, indien dit past binnen de aanpak van de media-crisis;
- Het verzorgen van gerichte pers- en publiekscommunicatie om te informeren, instrueren en duiden, gericht op het bestrijden van de media-crisis. Dit bestaat uit:
 - Het uitvoeren van een omgevingsanalyse om de maatschappelijke informatiebehoefte te bepalen;
 - Het opstellen van een strategisch communicatieadvies als antwoord op de maatschappelijke informatiebehoefte;
 - Het uitvoeren van het strategisch communicatieadvies met pers- en publiekscommunicatie om in de maatschappelijke informatiebehoefte te voorzien;
 - Het uitvoeren van interne communicatie om bestuur en medewerkers te informeren;
 - Het herhalen van de omgevingsanalyse om het effect van de pers- en publiekscommunicatie te bepalen.

Aandachtspunten bij deze maatregelen zijn:

- Timing, het op het juiste moment communiceren;
- Tone-of-voice, met de juiste toonzetting communiceren;
- Spreekbuis, de juiste persoon inzetten om te communiceren;
- Platform, de juiste omgeving kiezen voor de communicatie.

1.5 Netwerkpartners

De volgende netwerkpartners kunnen betrokken zijn bij een media-crisis:

- De Unie van Waterschappen, met name als de reputatie van de sector waterschappen in het geding is;
- Andere overheden, als het om onderwerpen gaat die deze overheden ook raken;
- Specialistische communicatiebureaus voor ondersteuning bij het uitvoeren van de omgevingsanalyse of het opstellen van een strategisch advies;
- Collega waterschappen, voor extra mankracht bij het uitvoeren van de communicatie.

1.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

Het *Crisiscommunicatieplan* beschrijft hoe het waterschap de communicatie tijdens crises aanpakt.

Het *Uitvoeringsplan Crisiscommunicatie* beschrijft in detail hoe communicatieadviseurs en redacteurs de taken voor crisiscommunicatie uitvoeren.

2. Terrorisme

De bestrijding van terrorisme valt onder de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) van het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V). De NCTV omschrijft terrorisme als volgt:

Terrorisme is het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappij-ontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Kenmerkend voor terrorisme is dat het om moedwillig menselijk handelen gaat, gericht tegen mensen of zaken.

Dit zijn extreme gebeurtenissen die zonder uitzondering leed veroorzaken en mede daardoor de aandacht van burgers en nieuwsmedia opeisen. Enerzijds doordat deze gebeurtenissen in veel opzichten afwijken van wat normaal wordt gevonden en waaraan we gewend zijn. Anderzijds omdat het geweld opzettelijk wordt gepleegd door medeburgers. Deze daden confronteren de samenleving met de risico's van (dreigend) extreem geweld en veroorzaken gevoelens van onrust, onveiligheid en angst. Bovendien vormen extreme geweldsdreigingen en –incidenten een bedreiging voor zowel de openbare orde en veiligheid als de democratische rechtsorde.

2.1 Risico

Ondanks alle inspanningen van overheden om dreiging en gewelddaden te voorkomen, kunnen toekomstige ontwrichtende geweldsincidenten nooit worden uitgesloten. Voor Waterschap Rivierenland (WSRL) zijn er de volgende risico's:

- WSRL beheert waterkeringen. Waterkeringen zijn van vitaal belang voor de samenleving en daarmee een mogelijk doelwit voor terroristen;
- WSRL beheert nog andere waterstaatswerken en zuiveringstechnische werken. Ook dat zijn zaken die een mogelijk doelwit voor terroristen kunnen zijn;
- De personeelsleden en bestuurders van WSRL vormen een mogelijk doelwit voor terroristen.

2.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van en alarmeren voor een (mogelijke) terroristische dreiging kan gebeuren van buitenaf door de NCTV of van binnenuit door medewerkers of bestuurders van WSRL.

Alarmering door de NCTV

Met betrekking tot terrorisme stelt de minister van J&V de dreigingsniveaus en alerteringsniveaus vast.

- Een dreigingsniveau geeft een algemeen beeld over de potentiële dreiging in Nederland. Er zijn vier dreigingsniveaus; minimaal, beperkt, substantieel, kritiek.
- Een alerteringsniveau geeft een specifiek beeld voor een bepaalde sector en heeft gevolgen voor (beveiligings)maatregelen. Er zijn vier alerteringsniveaus; basisniveau, lichte dreiging, matige dreiging en hoge dreiging.

WSRL behoort tot de vitale sector Tunnels en Waterkeringen en valt daarmee onder het zogeheten Alerteringsstelsel Terrorisbestrijding (ATb). Het besluit tot op- of afschalen van een alerteringsniveau voor een sector in het ATb, wordt genomen door de minister van J&V. Het alerteringsniveau gaat gepaard met informatie over de aard van de dreiging, zodat de maatregelen daarop kunnen worden toegespitst.

Alarmering door medewerkers of bestuurders

Indien een medewerker een vermoeden heeft van een mogelijke terroristische dreiging of daadwerkelijk is bedreigd, dan meldt deze medewerker dit direct bij de teamleider. De teamleider geeft het direct door aan het afdelingshoofd. Het afdelingshoofd geeft het direct door aan de secretaris-directeur.

Vanwege de grote ernst van een terroristische dreiging geldt bovendien, dat indien een medewerker de teamleider niet direct kan bereiken of indien de teamleider het afdelingshoofd niet direct kan bereiken, deze medewerker of teamleider de terroristische dreiging direct bij de secretaris-directeur of zijn plaatsvervanger melden.

Indien een bestuurder een vermoeden heeft van een mogelijke terroristische dreiging of daadwerkelijk is bedreigd, dan meldt deze bestuurder dit direct bij de secretaris-directeur of zijn plaatsvervanger.

Opschalen voor terrorisme

Bij een alarmering voor een terroristische dreiging beslist de secretaris-directeur na overleg met het betrokken afdelingshoofd om op te schalen.

Bij terrorisme vindt altijd opschaling naar coördinatiefase 2 of 3 plaats. Een potentiële crisis of coördinatiefase 1 zijn niet van toepassing, dit vanwege de ernst van de situatie en de mogelijke gevolgen voor het waterschap.

Criteria voor opschalen zijn:

- Coördinatiefase 1, niet van toepassing;
- Coördinatiefase 2, indien sprake is van een vermoedelijke dreiging van terrorisme;
- Coördinatiefase 3, indien sprake is van een feitelijke dreiging van terrorisme.

2.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan.

- Bij een terroristische dreiging gericht tegen zaken (kering, systeem of keten) wordt het ACW voor de betreffende onderdeel actief.
- Bij een terroristisch dreiging gericht tegen medewerkers of bestuurders is het kernteam van het ACW als volgt samengesteld:
 - Hoofd ACW;
 - Informatiecoördinator (ICO);
 - Communicatieadviseur;
 - Jurist;
 - Adviseur crisisbeheersing.

Dit kernteam vult het hoofd aan met:

- Leidinggevend van de betrokken afdelingen.

Het hoofd van het team kan andere medewerkers aan het team toevoegen.

2.4 Maatregelen

De maatregelen omvatten in iedere geval het volgende:

- Altijd melden bij de politie op het landelijke nummer 0900-8844 door de secretaris-directeur;
- Opvolgen van de aanwijzingen van de politie.

Andere mogelijke maatregelen hebben betrekking op:

- Veiligheid medewerkers en bestuurders;
- Bewaking van objecten;
- Coördinatie met andere overheden.

2.5 Netwerkpartners

De volgende partners zijn betrokken bij terrorisme:

- De Nationaal Coördinator Terrorismedbestrijding en Veiligheid (NCTV), voor het signaleren van en informeren over dreigingen;
- Het ministerie van J&V, de minister van J&V heeft doorzettingsmacht bij een terroristisch misdrijf en kan maatregelen nemen vanwege gevaar voor waterstaatswerken;
- De politie, voor het aannemen van meldingen over terroristische dreigingen en het geven van aanwijzingen hoe daarbij te handelen;
- De veiligheidsregio, in verband met maatregelen voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid.
- Het Openbaar Ministerie (OM), voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde.

2.6 Documenten

De *website van de NCTV* (<https://www.nctv.nl>) biedt informatie over:

- Het actuele dreigingsniveau;
- Het actuele alerteringsniveau;
- Achtergrond en aanpak van terrorisme.

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt een terroristische dreiging als een (niet-watgerelateerde) crisis.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing, kaart 10 – terrorisme*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen inzake terrorisme.

3. Cybercrime

Cybercrime is een vorm van criminaliteit waarbij een ICT-systeem (informatie- en communicatietechnologie) of de informatie die daardoor wordt verwerkt, het doelwit is. Cybercrime is een vorm van menselijk handelen, waarbij opzettelijke manipulatie van een ICT-systeem of digitale informatie plaatsvindt.

Enkele vormen van cybercrime zijn:

- Hacken (op afstand inbreken in computers of computernetwerken via internet. De doelen variëren van vandalisme tot georganiseerde misdaad);
- Ransomware (met gijzelingssoftware blokkeren van een computer of de bestanden op een computer om die tegen betaling van losgeld weer vrij te geven);
- Phishing (via e-mail, sms of nep-websites vissen naar beveiligingscodes om daarmee misbruik te maken van een beveiligd ICT-systeem);
- Malware (kwaadwillende software die gebruikt wordt om een ICT-systeem te verstoren, gevoelige informatie te verzamelen of toegang te krijgen tot een ICT-systeem).

3.1 Risico

Voor Waterschap Rivierenland brengt cybercrime de volgende risico's met zich mee:

- Diefstal van niet openbare informatie, bijvoorbeeld het uitlekken van vertrouwelijke documenten;
- Wijzigen van informatie, bijvoorbeeld van digitaal opgeslagen kerngegevens;
- Verstoring van het ICT-systeem, bijvoorbeeld van mailverkeer;
- Overname van het ICT-systeem, bijvoorbeeld van op afstand bedienbare objecten voor peilbeheer, zuiveringsbeheer of keringen.

De gevolgen van deze risico's variëren van:

- Het zoek raken van documenten;
- Het onjuiste conclusies trekken uit gemanipuleerde kerngegevens;
- Het hinderen, verstoren of stilvallen van reguliere werkzaamheden;
- Het ontregelen van keersluizen, stuwen, gemalen of zuiveringsinstallaties met als gevolg daarvan mogelijke overstromingen, wateroverlast, watertekorten of verontreiniging van oppervlaktewater.

Er kan een samenloop zijn van cybercrime, datalekken en gevaar voor de bedrijfscontinuïteit door uitval van ICT. Bij een cyberaanval kunnen persoonsgegevens worden ontvreemd. Een cyberaanval kan ook tot een ernstiger verstoring leiden van de kritische taken peilbeheer, zuiveringsbeheer of crisisbeheersing. Specifieke aandachtspunten voor datalekken staan in hoofdstuk 4 van dit plan. Specifieke aandachtspunten voor uitval van ICT staan in hoofdstuk 8 van dit plan. Bij een samenloop nemen de specifieke deskundigen, benoemd in de betreffende hoofdstukken, deel aan het Actie Centrum Water (ACW).

3.2 Opschalingscriteria

Het signaleren en melden van cybercrime gebeurt intern als volgt:

- Voor kantoorautomatisering en voor technische automatisering, bij een vermoeden van cybercrime belt een medewerker binnen kantoor tijd direct de ICT-Servicedesk en buiten kantoor tijd de Meldkamer van WSRL, die vervolgens via de wachtdienst hoofd ACW de

wachtdienst ICT alarmeert. De ICT-Servicedesk of wachtdienst ICT alarmeert dan direct de teamleider ICA.

Het signaleren en alarmeren van cybercrime gebeurt extern als volgt:

- Waterschap Rivierenland is aangesloten bij het CERT-WM (Computer Emergency Response Team voor Water Management). In het CERT-WM werken alle waterschappen, Het Waterschapshuis en Rijkswaterstaat samen op het vlak van Cyber Security. Het CERT-WM is aangesloten op het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC), een onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Alarmeringen van het CERT-WM komen binnen bij de Information Security Officer (ISO), de teamleider ICA en de ICT-Servicedesk. Afhankelijk van de urgentie van de melding, kunnen zij de alarmering direct doorzetten.

De teamleider ICA en de ISO beoordelen de melding, schatten de impact in en informeren het afdelingshoofd IDT en de Chief Information Officer (CIO). Voor deze beoordeling raadplegen zij zonnodig leveranciers van beveiligingssoftware.

De CIO alarmeert de secretaris-directeur. De CIO en secretaris-directeur bespreken de situatie en besluiten zo nodig om op te schalen.

Criteria voor opschaling zijn:

- Coördinatiefase 1, er is alleen een dreiging maar nog geen merkbare gevolgen of delen van systeem zijn niet te gebruiken, het betreft applicaties met impact op functioneren van de organisatie;
- Coördinatiefase 2, het gehele systeem is niet te gebruiken wat ook impact heeft op kerntaken van het waterschap zoals peilbeheer en zuiveringsbeheer;
- Coördinatiefase 3, door aantasting van het gehele systeem kan het waterschap niet voldoen aan wettelijke verplichtingen. Hierbij zijn het imago, de wettelijke aansprakelijkheid en de bereikbaarheid voor derden in het geding. De gevolgen van de cybercrime zijn zichtbaar voor derden en het waterschap dient daarover verantwoording af te leggen.

3.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. Daarin krijgen specifieke deskundige en bevoegde functionarissen zitting. De samenstelling van het Waterschap Actieteam is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Afdelingshoofd IDT;
- Chief Information Officer (CIO);
- ISO (Information Security Officer);
- Teamleider ICA;
- Teamleider IFM;
- Teamleider PAR;
- Teamleider DAM;
- Informatiecoördinator (ICO);
- Communicatieadviseur;
- Jurist;
- Adviseur crisisbeheersing.

Het hoofd kan zo nodig andere medewerkers aan het team toevoegen, met name een applicatiebeheerder, systeembeheerder, netwerkbeheerder en storage beheerder.

3.4 Maatregelen

Bij cybercrime die niet door het CERT-WM of het NCSC is gemeld, informeert de ISO direct de contactpersoon van het CERT-WM.

Bij cybercrime die niet door het CERT-WM is gemeld, doet het hoofd ACW direct aangifte bij de politie.

Het bestrijden van de gevolgen van cybercrime omvat op hoofdlijnen de volgende maatregelen, te nemen in de beschreven volgorde:

1. Een snelle analyse op basis van de melding om te bepalen wat er aan de hand is.
2. Het ICT-systeem geheel of gedeeltelijk afsluiten door zogeheten poorten dicht te zetten, de internetverbinding los te koppelen en onderdelen uit te schakelen. De teamleider ICA of PAR is bevoegd om hiertoe te beslissen.
3. Alle medewerkers informeren die getroffen zijn door de cybercrime of die daar hinder van kunnen ondervinden.
4. Een impactanalyse uitvoeren om de gevolgen en effecten van de cybercrime in beeld te brengen.
5. De oorzaak van de cybercrime onderzoeken. Het hiaat in de beveiliging opsporen en dichten. Kwaadwillende software opsporen en verwijderen.
6. Een herstelplan opstellen om het ICT-systeem en de digitale informatie weer in oorspronkelijke staat terug te brengen.
7. Het herstelplan uitvoeren door onderdelen van het ICT-systeem gefaseerd terug te brengen, te testen en vrij te geven voor gebruik.
8. De medewerkers informeren dat de ICT-systeem en digitale informatie weer te gebruiken is.

3.5 Netwerkpartners

De volgende partners zijn mogelijk betrokken bij cybercrime:

- Leveranciers van hardware;
- Leveranciers van software;
- Leveranciers van diensten met eigen hard- en software;
- Leveranciers van SAAS-toepassingen;
- CERT-WM (Computer Emergency Response Team voor Water Management (alarmeren het waterschap bij een cybercrime, worden door het waterschap geïnformeerd bij cybercrime, geven advies aan het waterschap bij cybercrime);
- Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC);
- Politie (de speciale eenheid voor cybercrime binnen politie Oost Nederland voor aangifte, ondersteuning en advies).

3.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt cybercrime als een (niet-watgerelateerde) crisis.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

De *Bestuurlijke netwerkkarten crisisbeheersing, kaart 21 – telecommunicatie*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen inzake inbreuk op internetveiligheid en uitval vitale openbare telecommunicatievoorzieningen.

4. Datalekken

Bij een datalek is sprake van een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens. De persoonsgegevens zijn dan blootgesteld aan verlies of onrechtmatige verwerking.

4.1 Risico

Een datalek kan een risico veroorzaken voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Een betrokkene kan bijvoorbeeld slachtoffer worden van fraude of afpersing, of kan benadeeld worden door diefstal of andere schadelijke gedragingen. Het risico kan optreden voor een individuele medewerker, een groep medewerkers of zelfs de gehele organisatie. Ook kunnen burgers blootstaan aan dit risico als gevolg van een datalek bij het waterschap.

Het afdoende beveiligen van de verwerking van persoonsgegevens is een wettelijke verplichting op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Bij een datalek is een inbreuk gepleegd op de beveiliging en is deze niet afdoende (geweest). Het niet voldoen aan de wettelijke verplichting tot beveiligen kan leiden tot sancties, onder meer in de vorm van boetes opgelegd door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Ook aan het niet tijdig melden van een datalek bij de AP, kunnen sancties verbonden zijn.

Het waterschap loopt het risico op imago-, reputatie- en relatieschade, als blijkt dat het onzorgvuldig omgaat met persoonsgegevens. De professionaliteit, betrouwbaarheid en klantgerichtheid van het waterschap zijn dan in het geding.

Er kan een samenloop zijn van cybercrime, datalekken en gevaar voor de bedrijfscontinuïteit door uitval van ICT. Bij een cyberaanval kunnen persoonsgegevens worden ontvreemd. Een cyberaanval kan ook tot een ernstiger verstoring leiden van de kritische taken peilbeheer, zuiveringsbeheer of crisisbeheersing. Specifieke aandachtspunten voor cybercrime staan in hoofdstuk 3 van dit plan. Specifieke aandachtspunten voor uitval van ICT staan in hoofdstuk 8 van dit plan. Bij een samenloop nemen de specifieke deskundigen, benoemd in de betreffende hoofdstukken, deel aan het Actie Centrum Water (ACW).

4.2 Opschalingscriteria

Datalekken kunnen door de volgende oorzaken ontstaan.

- Menselijk falen, zoals:
 - Kwijtgeraakte laptop, USB-stick, mobiele telefoon, tablet of andere mobiele datadrager;
 - Niet vakkundig toegepaste beveiligingsmaatregelen;
 - Een verzonden e-mail waarin de e-mailadressen van alle geadresseerden zichtbaar zijn;
 - Verkeerd geadresseerde post.
- Moedwillig handelen, waaronder:
 - Diefstal van een laptop, USB-stick, mobiele telefoon, tablet of andere mobiele datadrager;
 - Een inbraak door een hacker;
 - Een malware-besmetting;
 - Bewust omzeilde beveiligingsmaatregelen.
- Overige oorzaken, zoals:

- Brand in een datacentrum
- Overstroming van een datacentrum
- Andere natuurramp.

Meldingen van een (verondersteld) datalek kunnen van derden komen of van medewerkers van Waterschap Rivierenland. Meldingen komen binnen:

- Binnen kantoor tijd indien het datalek een gevolg is van menselijk handelen, direct bij de Functionaris Gegevensbescherming (FG);
- Binnen kantoor tijd indien het datalek een gevolg is van een ICT gerelateerd probleem, bij de ICT-Servicedesk;
- Buiten kantoor tijd, bij de Meldkamer van WSRL, die de wachtdienst hoofd ACW alarmeert.

De ICT-Servicedesk zet de melding direct door naar de teamleider ICA. De teamleider ICA beoordeelt de melding, schat de impact in en informeert de FG.

De wachtdienst hoofd ACW informeert de FG als een melding bij hen aankomt.

Uiteindelijk komen alle meldingen bij de FG. Als de FG niet beschikbaar is, is de Privacy Officer de vervanger.

Indien de FG met grote waarschijnlijkheid kan uitsluiten dat er sprake is van verlies of onrechtmatige verwerking, registreert de FG het incident in de Privacy log en vindt geen verdere opschaling plaats.

Wanneer een datalek kan worden afgedaan met enkel een melding aan de AP vindt geen verdere opschaling plaats.

Indien volgens de FG er wel sprake is van verlies of onrechtmatige verwerking, consulteert de FG het hoofd ACW en de secretaris-directeur en die besluiten om al dan niet op te schalen.

Het dreigingsniveau dat van een datalek uitgaat, bepaalt de FG op basis van onderstaande scoretabel. De tabel geeft een richtlijn. Er kan door specifieke omstandigheden van worden afgeweken.

Impact > V Factor	Beperkt score 1	Gemiddeld score 3	Groot score 5	Zeer groot score 10
Het aantal betrokkenen waarvan persoonsgegevens gelekt is	1 tot 10 betrokkenen	10 tot 100 betrokkenen	100 tot 1.000 betrokkenen	Meer dan 1.000 betrokkenen
De hoeveelheid gegevens die gelekt is	Eén of enkele niet-gevoelige persoonsgegevens per betrokkene	Meerdere niet-gevoelige persoonsgegevens per betrokkene	Een uitgebreide set niet-gevoelige persoonsgegevens per betrokkene	Volledige set persoonsgegevens per betrokkene
De aard en gevoeligheid van de gelekte gegevens	Geen bijzondere of gevoelige persoonsgegevens			Gevoelige en/of bijzondere persoonsgegevens
De mate van toegankelijkheid van de gelekte informatie	Toegankelijk voor één of enkele onbevoegde personen	Toegankelijk voor een beperkte groep (< 100) onbevoegde personen	Toegankelijk voor een grote groep (> 100) onbevoegde personen	Publiek toegankelijk
De waarschijnlijkheid	Zeer onwaarschijnlijk	Onwaarschijnlijk maar niet uit te	Waarschijnlijk	Zeer waarschijnlijk

dat betrokkenen benadeeld worden door misbruik van de gegevens		sluiten		
De actuele situatie van de crisis	De kwetsbaarheid is niet meer aan de orde		De kwetsbaarheid duurt (waarschijnlijk) nog voort	De kwetsbaarheid duurt nog voort

De FG adviseert het hoofd ACW en de secretaris-directeur over het opschalen aan de hand van de volgende criteria:

- Geen opschaling, score lager dan of gelijk aan 20;
- Coördinatiefase 1, score 21 tot en met 40, en/of het datalek beperkt zich tot eigen organisatie;
- Coördinatiefase 2, score 41 tot en met 50, en/of het datalek rijkt tot buiten de eigen organisatie;
- Coördinatiefase 3, score hoger dan 50, en/of het datalek heeft media-aandacht en/of bestuurlijke betrokkenheid.

Aan de hand van dit advies nemen het hoofd ACW en de secretaris directeur een besluit over het opschalen.

4.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. Daarin krijgen specifieke deskundigen en bevoegde functionarissen zitting. De samenstelling van het Waterschap Actieteam is dan als volgt:

- Hoofd ACW
- Functionaris Gegevensbescherming;
- Privacy Officer (jurist);
- Chief Information Officer (S-CIO);
- Information Security Officer (ISO);
- Teamleider ICA;
- Informatiecoördinator;
- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing.

Het hoofd kan zo nodig andere medewerkers aan het team toevoegen.

4.4 Maatregelen

De maatregelen zijn afhankelijk van de aard en ernst van het datalek, maar omvatten in iedere geval het volgende:

- Het opsporen en dichten van het datalek;
- Onderzoek naar de exacte aard, omvang en ernst van het datalek;
- Het documenteren van het datalek:
 - Het invullen van het registratieformulier “inventarisatie en melding datalek”;
 - Het registreren van het datalek in het incident- en dataregister.
- (Indien nodig) Het melden van het datalek bij de Autoriteit Persoonsgegevens binnen 72 uur na ontdekking van het lek;
- (Indien nodig of gewenst) Het melden van het datalek aan betrokkenen:
 - Verwerkers van persoonsgegevens;

- Betroffen personen;
- Het nemen van schade beperkende of herstellende maatregelen;
- Het doen van aangifte indien van toepassing;
- Het bepalen van de communicatiestrategie;
- De gevolgen voor de bedrijfscontinuïteit bepalen;
- Het nemen van preventieve maatregelen ter voorkoming van herhaling.

4.5 Netwerkpartners

De volgende partners zijn mogelijk betrokken bij datalekken:

- De Autoriteit Persoonsgegevens;
- Verwerkers van persoonsgegevens (zoals salarisadministratie, Arbodienst);
- Politie (bij aangifte);
- Leveranciers van (beveiliging)software;
- Het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC).

4.6 Documenten

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) vormt de wettelijke grondslag voor het omgaan met persoonsgebonden gegevens.

De meldplicht voor datalekken is vastgelegd in de AVG, artikel 33 en 34. De Artikel 39 Werkgroep (samenwerkende toezichthouders) heeft de "Richtsnoer voor de melding van inbreuken in verband met persoonsgegevens krachtens Verordening 2016/679" uitgegeven.

Actuele informatie over de meldplicht datalekken is te vinden op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens:

- <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/beveiliging/meldplicht-datalekken>

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt een datalek waarvoor is opgeschaald als een (niet-watgerelateerde) crisis.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

5. Dierziekten

Een aantal dierziekten is zo besmettelijk, dat de Rijksoverheid maatregelen neemt om die ziekten te bestrijden. Mogelijke maatregelen zijn het afkondigen van een vervoersverbod voor dieren, het instellen van beschermings- en toezichtsgebieden, het opstallen van dieren en het ruimen van besmette dieren.

De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen bij de Rijksoverheid en geeft bij een uitbraak van een dierziekte alle voor de waterschappen relevante voorschriften en maatregelen door aan de betrokken waterschappen.

Het naleven van die voorschriften en uitvoeren van de maatregelen treft meerdere afdelingen en teams van Waterschap Rivierenland en vereist daarom afstemming en coördinatie.

5.1 Risico

Bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte loopt het waterschap de volgende risico's:

- Indien de Rijksoverheid een beschermingsgebied instelt binnen het beheergebied van het waterschap, dan kan het waterschap haar taken met betrekking tot beheer, onderhoud en toezicht binnen dat gebied niet of onvolledig uitvoeren;
- Indien het een besmettelijke dierziekte betreft onder in het wild levende vissen of watervogels in door het waterschap beheerde wateren, dan kan dat het normale gebruik van dat water verstoren;
- Indien het een op mensen overdraagbare dierziekte betreft, kan dat tot onrust onder het personeel leiden en tot uitval van personeel vanwege ziekte.

5.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van een besmettelijke dierziekte gebeurt vanuit het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) door de daaronder vallende Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA). Houders van dieren en dierenartsen zijn verplicht om besmettelijke dierziekten te melden bij de NVWA.

De NVWA alarmeert de Unie van Waterschappen (UvW) indien waterschappen betrokken zijn.

De UvW alarmeert en informeert vervolgens de betrokken waterschappen via de adviseur KAM (Kwaliteit, Arbo, Milieu), de adviseur muskusrattenbeheer en/of de adviseur crisisbeheersing van die waterschappen.

De adviseur KAM, adviseur muskusrattenbeheer of adviseur crisisbeheersing van Waterschap Rivierenland melden dit direct aan de betrokken afdelingshoofden. Dat zijn de afdelingshoofden van de medewerkers waarbij de dierziekte de werkzaamheden direct raken.

Indien er volgens deze afdelingshoofden geen behoefte is aan interne afstemming en coördinatie, dan schaal het waterschap niet op.

Indien er volgens deze afdelingshoofden een kans is dat de situatie escaleert, kunnen ze besluiten om er een potentiële crisis van te maken door een activiteit in het

crisismanagementsysteem aan te laten maken en daarin de relevante informatie vast te leggen.

Indien er volgens een of meer van deze afdelingshoofden wel behoefte is aan interne afstemming en coördinatie, dan consulteren deze afdelingshoofden de secretaris-directeur en besluiten zij om al dan niet op te schalen.

Criteria voor opschalen zijn:

- Coördinatiefase 1, indien interne afstemming en coördinatie volstaat om de verkregen voorschriften na te leven en opgelegde maatregelen uit te voeren;
- Coördinatiefase 2, indien de opgelegde maatregelen schadelijk zijn voor de waterkering, het watersysteem of de waterketen en/of indien een op mensen overdraagbare dierziekte leidt tot ernstige onrust of ziekten onder het personeel;
- Coördinatiefase 3, indien sprake is van bestuurlijke afstemming met andere overheden.

5.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. De basis voor het ACW bestaat uit een hoofd ACW, aangevuld met het afdelingshoofd BDV, betrokken leidinggevend en deskundigen.

De samenstelling van het Waterschap Actieteam is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Afdelingshoofd BDV;
- Adviseur KAM;
- Teamleiders of afdelingshoofden van betrokken afdelingen (MRB, VTH, BEO, TIN);
- Informatiecoördinator;
- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing.

Het hoofd kan zo nodig andere medewerkers aan het team toevoegen.

5.4 Maatregelen

De belangrijkste maatregelen bestaan uit:

- Het naleven van de voorschriften van het bevoegd gezag of de UvW;

Mogelijke maatregelen bij een ingesteld beschermingsgebied zijn:

- Het op afstand bedienen van daarin gelegen objecten;
- Het uitstellen van reguliere controles en inspecties in die gebieden;
- Veiligheids- en werkinstructies geven aan medewerkers die voor hun taakuitoefening in het beschermingsgebied komen;
- Het zo mogelijk onder toezicht van het bevoegd gezag betreden van die gebieden indien dat verboden, maar toch noodzakelijk is.

Mogelijke maatregelen bij een dierziekte onder in het wild levende vissen en watervogels zijn:

- Het opsporen en ruimen van kadavers volgens de voorschriften;
- Het informeren van gebruikers over beperkingen in het gebruik van het oppervlaktewater.

Mogelijke maatregelen bij een op mensen overdraagbare dierziekte zijn:

- Veiligheids- en werkinstructies geven aan medewerkers die risico lopen op besmetting;
- Persoonlijke beschermingsmiddelen verstrekken aan medewerkers die worden blootgesteld aan besmetting.

Voor alle maatregelen geldt de zogeheten (bio)arbeidshygiënische strategie met als voorkeursvolgorde:

1. Bestrijding bij de bron (bestrijding ziekteverwekker);
2. Technische maatregelen (afscherming);
3. Organisatorische maatregelen (o.a. beperking blootstelling);
4. Hygiënische maatregelen (gedrag om contact/verspreiding te voorkomen);
5. Persoonlijke beschermingsmiddelen;
6. Vaccinatie;
7. Post expositieprotocol (preventieve medicatie ter voorkoming van het nestelen van agens in het lichaam);
8. Therapie bij ziekte.

5.5 Netwerkpartners

De volgende netwerkpartners zijn betrokken bij een besmettelijke dierziekte:

- Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het is aan de minister van Economische Zaken en Klimaat voorbehouden om op te treden bij dierziekten;
- De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), draagt zorg voor het aannemen van meldingen van besmettelijke dierziekten en het uitvoeren van bestrijdingsmaatregelen;
- De Unie van Waterschappen (UvW), neemt namens de waterschappen deel aan het crisisberaad van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, alarmeert en informeert de waterschappen over voorschriften en maatregelen;
- De betrokken gemeente of veiligheidsregio indien als gevolg van een dierziekte de openbare orde en veiligheid in het geding zijn;
- Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) bij een op mensen overdraagbare dierziekte;
- Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) werkt in opdracht van ministeries en heeft taken bij onderzoek, advies, regie en uitvoering;
- De Arbodienst van het waterschap voor advies over en ondersteuning bij de veiligheid en gezondheid van de medewerkers.

5.6 Documenten

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing, kaart 8 – dierziekte*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen inzake dierziekten.

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt directe betrokkenheid bij een besmettelijke dierziekte als een (niet-watergerelateerde) crisis.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

6. Aantasting semi-statisch archief

Dit betreft het gehele of gedeeltelijke verlies van papieren archiefstukken uit het semi-statische archief, die zijn opgeslagen in de archiefruimte, als gevolg van brand, waterschade, instorten van het gebouw, diefstal of een schimmel- of insectenplaag.

6.1 Risico

Bij een geheel of gedeeltelijk verlies van papieren archiefstukken loopt Waterschap Rivierenland de volgende risico's:

- Niet kunnen voldoen aan de verantwoordingsfunctie van het waterschap;
- Verstoring van de bedrijfsvoering als daarvoor noodzakelijk documenten ontbreken;
- Verloren gaan van cultureel erfgoed;
- Onzorgvuldig omgaan met persoonsgegevens bij diefstal van degelijke documenten;
- Imagoschade als nalatigheid de oorzaak van het verlies is.

Vanaf 2007 zijn bijna alle papieren documenten gescand. Bij verlies van het origineel blijven deze documenten digitaal beschikbaar.

6.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van een mogelijke crisis met het semi-statisch archief gebeurt door de medewerkers van dat archief, zo nodig via een bedrijfshulpverlener van het waterschap.

Het alarmeren voor een gesignaleerde mogelijke crisis doet de medewerker door de teamleider PAR te informeren. Deze teamleider informeert vervolgens het afdelingshoofd IDT en die informeert de secretaris-directeur.

Het besluit tot opschalen voor een crisis neemt de secretaris-directeur in overleg met het afdelingshoofd IDT.

Criteria voor opschalen zijn:

- Coördinatiefase 1, bij beschadiging van archiefstukken;
- Coördinatiefase 2, bij dreigend verlies van archiefstukken;
- Coördinatiefase 3, bij permanent verlies van archiefstukken.

6.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het crisisplan. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. De basis voor het ACW bestaat uit een hoofd ACW, het afdelingshoofd IDT, aangevuld met deskundige functionarissen.

De samenstelling van het Waterschap Actieteam is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Afdelingshoofd IDT;
- Hoofd BHV;
- Teamleider PAR;
- Beheerder semi-statisch archief;
- Gebouwbeheerder;
- Informatiecoördinator;

- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing.

Het hoofd nodigt de archivaris van het Regionaal Archief Rivierenland uit om deel te nemen in het ACW. Het hoofd kan zo nodig andere medewerkers aan het team toevoegen.

6.4 Maatregelen

De maatregelen zijn verdeeld naar de aard van aantasting.

Bij brand:

- Contact opnemen met de archivaris;
- Aanwijzingen van de BHV en brandweer opvolgen;
- Brandweer vragen om statisch archief zoveel mogelijk te sparen bij het blussen;
- Brandweer vragen alsnog inzet voor archief te plegen bij gecontroleerd uitbranden, onder voorbehoud van afwegingen die de brandweer zelf maakt bij het bestrijden van een brand.

Na de brand:

- Beroet materiaal niet aanraken (na aanraking is roet vaak niet te verwijderen);
- Aanwijzingen van de specialisten opvolgen;
- Oppassen voor instortingsgevaar van stellingen.

Bij waterschade, lekkage:

- Contact opnemen met archivaris;
- Stellingen en kasten afdekken met plastic;
- Kast met nat archiefmateriaal stabiliseren (nat archief gaat opzwellen en hierdoor kunnen stellingen uit elkaar gedrukt worden en omvallen);
- Let op dat een stelling niet topzwaar worden;
- Breng zo mogelijk nog droog materiaal in veiligheid;
- Bij een hoge luchtvochtigheid en temperatuur kan archiefmateriaal makkelijk beschimmelen, getroffen ruimten laten koelen en ontvochtigen;
- Nat materiaal klaarmaken voor transport naar een restauratiebedrijf met invriescapaciteit.

Bij een schimmeluitbraak:

- Contact opnemen met de archivaris en/of een restauratieatelier;
- Bij enkele beschimmelde archiefstukken, deze verpakken in plastic zakken met Silicagel-zakjes.
- Trek handschoenen, eventueel beschermende kleding en een fijnstofmasker aan,
- Zorg ervoor dat schimmel zich niet naar schone delen van het gebouw kan verplaatsen;
- Scheidt beschimmeld en niet-beschimmeld materiaal van elkaar;
- Zorg ervoor dat nat of vochtig materiaal zo snel mogelijk wordt gedroogd of, als dit niet mogelijk is, wordt ingevroren.

Bij een insectenplaag:

- Neemt contact op met de archivaris en/of een restauratieatelier;
- Lokaliseer en isoleer alle aangetaste archieven;
- Achterhaal de bron van de aantasting en verwijder deze;
- Identificeer de aangetroffen insecten;
- Schakel deskundigen in bij de bestrijding van de insecten.

Bij het verplaatsen van archiefstukken:

- Neem contact op met de archivaris;
- Registreer te verplaatsen archiefstukken;
- Hou onbeschadigd stukken gescheiden van natte of verbrande stukken;
- Breng onbeschadigd materiaal over naar een tijdelijk opslag (intern of extern);
- Verpak natte stukken apart;
- Verpak verbrande stukken apart;
- Transporteer het verpakte stukken naar een restaurator.

Voor het uitvoeren van deze maatregelen zijn de volgende middelen aanwezig bij team PAR:

- Persoonlijke beschermingsmiddelen (stofmaskers, rubberen handschoenen);
- Verpakkingsmateriaal (plakband 50 mm, stickers 30X60, silicagel-zakjes, blocnote, evacuatieformulieren, potloden, balpoints, viltstiften en labels);
- Reinigingsmiddelen (reinigings- en desinfectiemiddel, borstels en kwasten, vaatdoeken);
- Beschermende middelen voor archieven (te weten afdekzeil 3 X3 aantal 2, vuilniszakken, katoenen handschoenen).

6.5 Netwerkpartners

De volgende partners zijn mogelijk betrokken bij aantasting van het statisch archief:

- Regionaal Archief Rivierenland (archivaris voor advies bij schade aan archiefstukken);
- Provincie Gelderland (toezichthouder archiefbeheer);
- Politie (bij diefstal);
- Brandweer (bij brand);
- Transportbedrijven (bij extern verplaatsen van archiefstukken);
- Restauratieateliers (voor het herstellen van beschadigde archiefstukken).

6.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt een aantasting van het statisch archief als een (niet-watergerelateerde) crisis.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

Het *Bedrijfsnoodplan Kantoor Blomboogerd* (PB-ORG-007) beschrijft het optreden van de bedrijfshulpverlening onder meer bij brand en externe rampen.

Het loopt in de papieren, Geïntegreerde bestrijding van insecten in collecties bevat een stappenplan voor de bestrijding en de benodigde achtergrondinformatie.

Leidraad voor het maken van een intern crisesplan voor archieven bevat een beschreven handswijze bij brand, waterschade en schimmelschade.

7. Grootschalige personeelsuitval

Bij grootschalige uitval van personeel gaat het om situaties waarbij een groot deel van het personeel van het waterschap niet beschikbaar is. Daardoor kan het waterschap haar taken niet of onvolledig uitvoeren en komt de bedrijfscontinuïteit in gevaar. Het waterschap kan eventueel afspraken, wettelijke- en andere verplichtingen niet nakomen.

7.1 Risico

De bedrijfscontinuïteit komt in gevaar als het waterschap door een gebrek aan personeel de volgende drie taken niet meer naar behoren kan uitvoeren:

- Zuiveringsbeheer om het rioolwater te verwerken;
- Peilbeheer om de peilen in het watersysteem op het gewenste niveau te houden;
- Crisisbeheersing om gevaren voor waterstaatswerken af te wenden.

Dit zijn de kritische taken. Als het waterschap deze taken niet uitvoert, dan heeft dat de volgende ernstige gevolgen voor de samenleving:

- Het niet transporteren en verwerken van rioolwater kan de volksgezondheid schaden;
- Het niet beheren van de peilen in het watersysteem kan tot wateroverlast of -tekort leiden;
- Het niet bestrijden van crises, met name tijdens hoogwater op de rivieren, kan overstromingen door dijkdoorbraken tot gevolg hebben.

De belangrijkste oorzaken van grootschalige uitval van personeel zijn:

- Een pandemische ziekte die een groot deel van het personeel treft en een ander deel van het personeel met het verzorgen van zieke gezinsleden aan het werk onttrekt;
- Extreme weersomstandigheden zoals bijvoorbeeld een orkaan, ijzel en zeer dichte mist, waardoor het voor het personeel onverantwoord is om naar het werk te gaan;
- Een massale en langdurige werkonderbreking of staking onder het personeel.

7.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van grootschalige personeelsuitval voor de kritische taak crisisbeheersing gebeurt binnen de crisisorganisatie. Het waterschap is dan opgeschaald en het personeelstekort is een van de knelpunten voor het bestrijden van de betreffende crisis. Het hoofd Actie Centrum Water (ACW) of hoofd Veld signaleert het personeelstekort en schakelt de Ondersteuningsgroep (OG) in om dit knelpunt op te lossen.

Het signaleren van grootschalige personeelsuitval voor de andere kritische taken gebeurt door de teamleiders van de afdelingen van die kritische taken (peilbeheer en zuiveringsbeheer), namelijk Beheer en Onderhoud (BEO) en Technische Installaties (TIN). Zodra de teamleiders de genoemde taken wegens gebrek of dreigend gebrek aan personeel niet naar behoren uit kunnen laten voeren, dan melden zij dat bij het afdelingshoofd (zie SP-CZA-010 Standaardprocedure Grootschalige personeelsuitval).

Het betreffende afdelingshoofd informeert de secretaris-directeur over het ontstane personeelstekort. De secretaris-directeur vraagt het afdelingshoofd Bedrijfsvoering (BDV) om de personele situatie van de gehele organisatie in beeld te brengen wat betreft de oorzaak, aard, omvang en verwachte duur van de personeelsuitval.

Indien sprake is van een dreigende uitval van personeel, kan het afdelingshoofd BDV dat als een potentiële crisis aanmerken, een activiteit in het crisismanagementsysteem aan laten maken om daarin relevante informatie vast te leggen.

Het besluit tot opschalen voor een crisis neemt de secretaris-directeur op basis van de bevindingen van het afdelingshoofd BDV en in overleg met het afdelingshoofd van de getroffen afdeling.

Criteria voor opschalen zijn:

- Coördinatiefase 1, meer dan 25% van het personeel valt ongepland uit;
- Coördinatiefase 2, meer dan 50% van het personeel valt ongepland uit;
- Coördinatiefase 3, meer dan 50% van het personeel valt ongepland uit en het waterschap kan haar wettelijk verplichte taken niet meer uitvoeren.

Het gaat hierbij om ongeplande uitval van personeel. De beperkte beschikbaarheid van personeel tijdens weekeinden, feestdagen en/of vakantieperiodes valt hier niet onder.

7.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het *Crisisplan*. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van dat plan. De basis voor het ACW bestaat uit een hoofd ACW, aangevuld met het afdelingshoofd BDV en de teamleider Personeelszaken (PSZ). De samenstelling van het ACW is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Afdelingshoofd BDV;
- Teamleider PSZ;
- Adviseur KAM;
- Informatiecoördinator (ICO);
- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing.

Verder bestaat de crisisorganisatie uit een tweede ACW dat als volgt afhankelijk is van de gevolgen van de personeelsuitval:

- Indien de uitval gevolgen heeft voor peilbeheer en/of zuiveringsbeheer komt het ACW-keten/systeem erbij;
 - Indien de uitval gevolgen heeft voor dijkbewaking, dan is het ACW-keringen al actief.
- De operationeel leider (OL) kan besluiten betrokken ACW-teams samen te voegen en wijst dan één hoofd ACW aan.

7.4 Maatregelen

De maatregelen zijn sterk afhankelijk van de oorzaak van het personeelstekort. Bij een pandemie horen andere maatregelen dan bij extreme weersomstandigheden. In de *Standaardprocedure grootschalige personeelsuitval* staan maatregelen per oorzaak uitgewerkt. Hieronder beperkt het zich tot generieke maatregelen voor het bestrijden van een omvangrijk personeelstekort.

Herverdelen van het personeel van het waterschap:

- De taken waarvoor personeelstekorten zijn in beeld brengen;
- Personeelsleden met de voor die taken vereiste kennis en ervaring identificeren;
- De geïdentificeerde personeelsleden inzetten op de betreffende taken.

Personeel van elders betrekken:

- Een beroep doen op collega waterschappen;
- Een beroep doen op bestaande pools van waterschapmedewerkers voor bijvoorbeeld communicatie en dijkbewaking;
- Een beroep doen op andere overheden zoals gemeenten, veiligheidsregio's en/of Rijkswaterstaat;
- Een beroep doen op oud-medewerkers van het waterschap;
- Een beroep doen op loonwerkers en/of aannemers voor meer uitvoerende taken;
- Een beroep doen op toeleveranciers voor specifieke taken;
- Een beroep doen op uitzendorganisaties;
- Een beroep doen op Defensie als andere opties geen uitkomst bieden.

Informereren van belanghebbenden, bijvoorbeeld:

- Provincies vanuit hun toezichhoudende rol;
- Gemeenten indien het verwerken van rioolwater stagneert of indien een te veel of te weinig aan water binnen bebouwd gebied dreigt;
- Agrariërs indien een teveel of te weinig aan water voor gewassen of vee dreigt.

7.5 Netwerkpartners

De volgende partners zijn mogelijk betrokken bij grootschalige personeelsuitval:

- Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het is aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voorbehouden om op te treden bij infectieziekten;
- De Arbodienst adviseert het waterschap bij een pandemie;
- Gemeenten bij continuïteitsproblemen in de waterketen of het watersysteem;
- Veiligheidsregio's als de crisisbeheersing te kort schiet;
- Rijkswaterstaat indien het waterschap niet aan de lozingsvergunning kan voldoen;
- Andere waterschappen voor personele bijstand;
- Aannemers, loonwerkers en uitzendorganisaties voor personele bijstand;
- Defensie voor personele bijstand.

7.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt een grootschalige personeelsuitval als een crisis.

De *Standaardprocedure grootschalige personeelsuitval* waarin details over de aanpak en specifieke maatregelen staan.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing, kaart 7 – infectieziekten*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen voor de bestrijding van (dreigende) infectieziekten, waaronder op de mens overdraagbare dierziekten (zoönose).

8. Uitval van elektriciteit en/of ICT

Bij uitval van elektriciteit en/of informatie- en communicatietechnologie (ICT) gaat het om stroomstoringen of verstoringen van de ICT met een dusdanige omvang en impact, dat de bedrijfscontinuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het waterschap kan haar taken niet of onvolledig uitvoeren en eventueel afspraken, wettelijke- en andere verplichtingen niet nakomen.

8.1 Risico's

De bedrijfscontinuïteit komt in gevaar als het waterschap door een uitval van elektriciteit en/of ICT de volgende drie taken niet naar behoren kan uitvoeren:

- Zuiveringsbeheer om het rioolwater te verwerken;
- Peilbeheer om de peilen in het watersysteem op het gewenste niveau te houden;
- Crisisbeheersing om gevaren voor waterstaatswerken af te wenden.

Dit zijn de kritische taken. Als het waterschap deze taken niet uitvoert, dan heeft dat de volgende ernstige gevolgen voor de samenleving:

- Het niet transporteren en verwerken van rioolwater kan de volksgezondheid schaden;
- Het niet beheren van de peilen in het watersysteem kan tot wateroverlast of -tekort leiden;
- Het niet bestrijden van crises, met name tijdens hoogwater op de rivieren, kan overstromingen door dijkdoorbraken tot gevolg hebben.

De belangrijkste oorzaken van het niet uit kunnen voeren van de drie kritische taken zijn:

- Een stroomstoring waardoor in een deel van het beheergebied de zuiveringsinstallaties, rioolgemalen en poldergemalen stilvallen;
- Het uitvallen van ICT bij de technische automatisering voor zuiveringsbeheer en peilbeheer waardoor het op afstand bedienen van de technische installaties voor zuiveringsbeheer en peilbeheer niet langer mogelijk is;
- Het uitvallen van ICT bij de kantoorautomatisering waardoor de informatievoorziening voor de crisisbeheersing gebrekkig zal zijn.

Er kan een samenloop zijn van cybercrime, datalekken en gevaar voor de bedrijfscontinuïteit door uitval van ICT. Bij een cyberaanval kunnen persoonsgegevens worden ontvreemd. Een cyberaanval kan ook tot een ernstiger verstoring leiden van de kritische taken peilbeheer, zuiveringsbeheer of crisisbeheersing. Specifieke aandachtspunten voor cybercrime staan in hoofdstuk 3 van dit plan. Specifieke aandachtspunten voor datalekken staan in hoofdstuk 4 van dit plan. Bij een samenloop nemen de specifieke deskundigen, benoemd in de betreffende hoofdstukken, deel aan het Actie Centrum Water (ACW).

8.2 Opschalingscriteria

Het signaleren van een stroomstoring kan op de volgende manieren plaatsvinden:

- De meldkamer van een veiligheidsregio die het waterschap via het meldpunt handhaving of de wachtdienst handhaving alarmeert;
- De centrale regiekamer (CRK)-operators peilbeheer en/of zuiveringsbeheer constateren dat er geen signalen van de installaties uit een deel van het beheergebied binnen komen;
- De installatiebeheerders constateren, dat installaties stilgevallen zijn;

- De gebouwbeheerder constateert, dat er een stroomstoring in het hoofdkantoor is.

Deze medewerkers melden dit direct bij hun teamleider. De teamleider schat de omvang en impact in en informeert het afdelingshoofd daarover. Het afdelingshoofd informeert vervolgens de secretaris-directeur.

Het besluit tot opschalen voor een crisis neemt de secretaris-directeur in overleg met het betreffende afdelingshoofd.

De criteria voor opschalen zijn vastgelegd in de volgende documenten:

- Bij het stilvallen van rioolgemalen en zuiveringsinstallaties staan criteria in het *Crisisbestrijdingsplan zuiveringstechnische werken*;
- Bij het stilvallen van poldergemalen staan criteria in het *Crisisbestrijdingsplan wateroverlast*;
- Bij een stroomstoring op het hoofdkantoor treft dat met name de ICT. De opschalingscriteria daarvoor staan hieronder.

Het signaleren van een ICT-storing gaat als volgt:

- Een medewerker die een ICT-storing signaleert, meldt die storing binnen kantoortijd bij de ICT-Servicedesk en buiten kantoortijd (uitsluitend voor peilbeheer, zuiveringsbeheer en crisisbeheersing) bij de wachtdienst ICT.

Indien de ICT-Servicedesk of wachtdienst ICT de desbetreffende ICT-storing niet kan verhelpen, dan melden ze dat bij de teamleider ICA (ICT en Applicatiebeheer). De teamleider schat de omvang, impact en duur van de storing in en informeert het afdelingshoofd IDT daarover. Het afdelingshoofd informeert vervolgens de secretaris-directeur.

Het besluit tot opschalen voor een crisis neemt de secretaris-directeur in overleg met het afdelingshoofd IDT.

De criteria voor opschalen zijn verschillend voor kantoorautomatisering en technische automatisering.

De criteria voor een verstoring van de kantoorautomatisering zijn:

- Coördinatiefase 1, ICT valt uit door een ICT-storing die de reguliere werkzaamheden ernstig verstoort, maar minder dan 60 minuten duurt of een stroomstoring van meer dan 15 minuten waarbij de noodstroomvoorziening aanslaat en de centrale computerruimte (*Main Equipment Room (MER)*), de Central Regiekamer (CRK) en het Waterschap Crisis Centrum (WCC) van stroom en ICT voorziet, maar de overige werkplekken geen ICT, verlichting en klimaatvoorziening hebben;
- Coördinatiefase 2, ICT valt uit door een ICT-storing die de reguliere werkzaamheden ernstig verstoort en langer dan 60 minuten duurt of een stroomstoring waarbij de noodstroomvoorziening niet aanslaat waardoor de MER, de CRK, het WCC en alle overige werkplekken geen ICT, verlichting en klimaatvoorziening hebben;
- Coördinatiefase 3, ICT valt uit als gevolg van een grootschalige stroom- of ICT-storing met een dusdanige impact, dat vitale belangen in het geding zijn en bestuurlijke afstemming met andere overheden noodzakelijk is.

Criteria voor een verstoring van de technische automatisering zijn:

- Coördinatiefase 1, de verbinding tussen de CRK en de van afstand bedienbare installaties valt uit, maar de duur blijft onder de 60 minuten. CRK-operators kunnen de status van de installaties niet meer uitlezen en die installaties ook niet meer op afstand bedienen;

- Coördinatiefase 2, gelijk aan de criteria voor coördinatiefase 1, maar dan met een duur van langer dan 60 minuten;
- Coördinatiefase 3, de verstoring van de technische automatisering heeft een dusdanige impact, dat vitale belangen in het geding zijn en bestuurlijke afstemming met andere overheden noodzakelijk is.

8.3 Crisisorganisatie

De opbouw en het functioneren van de crisisorganisatie staat in het *Crisisplan*. Alleen de samenstelling van het Actie Centrum Water (ACW) wijkt af van het crisisplan. Naast de kernbezetting, zit het management van afdeling IDT in het ACW. De samenstelling van het Waterschap Actieteam is dan als volgt:

- Hoofd ACW;
- Informatiecoördinator (ICO);
- Plotter;
- Communicatieadviseur;
- Adviseur crisisbeheersing;
- Afdelingshoofd IDT;
- Teamleider ICA;
- Teamleider PAR;
- Teamleider DAM;
- Teamleider IFM.

Verder bestaat de crisisorganisatie uit een tweede ACW dat als volgt afhankelijk is van de gevolgen van de uitval elektriciteit en/of ICT:

- Indien de uitval gevolgen heeft voor peilbeheer en/of voor zuiveringsbeheer komt het ACW-keten/systeem erbij;
 - Indien de uitval gevolgen heeft voor dijkbewaking, dan is het ACW-keringen al actief.
- De operationeel leider (OL) kan besluiten betrokken ACW-teams samen te voegen en wijst dan één hoofd ACW aan.

8.4 Maatregelen

De maatregelen zijn sterk afhankelijk van de aard en omvang van de uitval. In de *Standaardprocedure uitval elektriciteit en/of ICT* staan diverse maatregelen uitgewerkt. Hier beperkt het zich tot generieke maatregelen voor het bestrijden van een omvangrijke uitval van elektriciteit en/of ICT.

Algemene maatregelen:

- Direct contact opnemen met de leveranciers en netbeheerders van elektriciteit en ICT-diensten;
- Indien relevant, in het ACW op vleugel 1F en Projectruimte 1D voor de beeldvorming en verslaglegging, terugvallen op de analoge landkaart, mobiele *whiteboards* met stiften, pen en papier;
- Het getroffen gebied met de daarin liggende installaties in beeld brengen;
- Bepalen welke ICT-onderdelen getroffen zijn;
- Relevante weersinformatie achterhalen, met name de neerslagvoorspelling;
- Buffertijden in de rioolstelsels van getroffen zuiveringsinstallaties zo nauwkeurig mogelijk schatten. Dit is nodig om in combinatie met de neerslagvoorspelling, de beschikbare tijd te bepalen voor het nemen van maatregelen waarmee overstorten zijn te voorkomen;

- Buffertijden in het watersysteem zo nauwkeurig mogelijk schatten. Dit is nodig om, in combinatie met de neerslagvoorspelling, te bepalen waar en wanneer mogelijke wateroverlast ontstaat.

Maatregelen voor het herstellen van informatielijnen bij uitval van de (mobiele) telefoon en het internet:

- Portofoons inzetten voor onderlinge communicatie in het veld en voor de communicatie tussen het veld en het kantoor;
- Voor de communicatie tussen het kantoor en de netwerkpartners (gemeenten, veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat, waterschappen) de Nood Communicatie Voorziening (NCV) inzetten met de NCV-telefoon en de NCV-fax.

Maatregelen voor het bedienen en gebruiken van installaties:

- Noodstroomvoorzieningen regelen voor de installaties die geen elektriciteit hebben;
- Indien relevant, dieselolie regelen voor de noodstroomvoorziening op het hoofdkantoor;
- Voor de stuwen en gemalen van het watersysteem, in het getroffen gebied overgaan op handbediening door de buitendienstmedewerkers van afdeling BEO;
- Voor de rioolgemalen en zuiveringsinstallaties in het getroffen gebied overgaan op lokale bediening van de geautomatiseerde aansturing door deskundige medewerkers van de afdeling IDT of de afdeling TIN, met de opmerking dat het aantal deskundige medewerkers die dit kunnen, zeer beperkt is.

8.5 Netwerkpartners

- Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), het is aan de minister van Economische Zaken en Klimaat voorbehouden om op te treden bij grootschalige uitval van elektriciteit en/of ICT;
- Leveranciers en netbeheerders van elektriciteit kunnen informatie verschaffen over de omvang en de duur van de uitval van elektriciteit en noodvoorzieningen treffen;
- Leveranciers en netbeheerders van ICT-diensten kunnen informatie verschaffen over de omvang en de duur van de uitval van de ICT en noodvoorzieningen treffen;
- Gemeenten bij continuïteitsproblemen in de waterketen of het watersysteem;
- Veiligheidsregio's voor afstemming indien de gevolgen van uitval bij het waterschap leidt tot verstoring van de openbare orde en veiligheid;
- Leveranciers van noodstroomvoorzieningen en van noodpompen.

8.6 Documenten

In het *Crisisplan van Waterschap Rivierenland* staat beschreven hoe het waterschap zich organiseert voor het bestrijden van crises. Het waterschap beschouwt uitval van elektriciteit en/of ICT als een crisis.

De *Standaardprocedure uitval elektriciteit en/of ICT* waarin details over de aanpak en specifieke maatregelen staan.

De *Telefoonkaart* bevat de namen voor de rollen in de crisisorganisatie, inclusief de plaatsvervangers en de contactgegevens.

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing, kaart 14 – elektriciteit en gas*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen inzake onderbrekingen in de levering van elektriciteit en gas.

De *Bestuurlijke netwerkkaarten crisisbeheersing, kaart 21 – telecommunicatie en internet*. Hierin staan de bestuurlijke bevoegdheden en bijbehorende maatregelen inzake (dreigende)uitval van vitale openbare elektronische communicatiediensten en/of netwerken.